

AANTEKENEN HANDTEKENING RETOUR

AAN De Europese Commissie
Directoraat-Generaal Milieu
Directoraat Natuur en Biodiversiteit
B-1049 BRUSSEL
BELGIË

VAN J.A.M. van der Velden
Advocaat
TELEFOON +31 88 2535963
FAX +31 88 2535934
E-MAIL jvandervelden@akd.nl

BEZOEKADRES Bijster 1
4817 HX BREDA
POSTADRES Postbus 4714
4803 ES BREDA
Nederland
INTERNET www.akd.nl

DATUM 5 mei 2011
ONDERWERP Das & Boom/Staat der Nederlanden
UW KENMERK Klacht wegens schending Europees recht
(Biodiversiteitsverdrag, Verdragen van
Bern en Ramsar, Vogel- en Habitatrichtlij-
nen)
ONS KENMERK 237684.19680 vdv/hs

Geachte heer, mevrouw,

Namens de Stichting Das & Boom, gevestigd te Beek-Ubbergen, Nederland, die te dezer za-
ke woonplaats kiest te mijnen kantore aan de Bijster 1 (postbus 4714, 4803 ES) te Breda,
Nederland, en die onder andere de gunstige staat van instandhouding van beschermde plan-
ten- en diersoorten in Nederland ten doel heeft, dien ik hierbij een klacht in bij uw Commis-
sie wegens schending door het Koninkrijk der Nederlanden van Europeesrechtelijke verplich-
tingen, zoals voortvloeiend uit het Biodiversiteitsverdrag, de Verdragen van Bern en Ramsar
en de Vogel- en Habitatrichtlijnen. Deze klacht betreft in algemene zin het natuurbeleid van
de huidige Nederlandse regering, waardoor vele soorten met uitsterven bedreigd worden en
daarnaast meer specifiek het feit dat de hamster (*Cricetus cricetus*) als gevolg van nalatig-
heid van de Nederlandse regering op korte termijn opnieuw dreigt uit te sterven in Neder-
land. In dat verband verzoek ik u namens Das & Boom tevens om de ingebrekestellingspro-
cedure tegen Nederland, die uw Commissie eerder heeft opgeschort in afwachting van de
resultaten van het tweede Soortbeschermingsplan hamster 2005-2010, voort te zetten.

Inleiding

In antwoord op parlementaire vragen van 8 maart 2011 (E-002170/2011) inzake het beha-
len van de Europese natuurdoelen in Nederland heeft uw Commissie op 5 april 2011 (H-
000134/2011) geantwoord dat zij erkent dat de EU haar doelen voor 2010 op het gebied
van biodiversiteit niet heeft gehaald. Slechts 17% van de soorten en habitats waarvan het
behoud zorgen baart en die overeenkomstig de Habitatrichtlijn van de EU bescherming ge-
nieten, hebben een bevredigende staat van instandhouding, aldus diezelfde beantwoording.
Daarom is volgens uw Commissie een inspanning van betekenis vereist om de tenuitvoer-
legging van de Vogel- en Habitatrichtlijnen op te voeren om ervoor te zorgen dat aanzienlij-
ke en meetbare vooruitgang wordt geboekt ter verwezenlijking van een positieve instand-
houdingsstatus voor soorten en habitats van Europese betekenis. De EU-richtlijnen inzake
vogels en habitats zijn doorslaggevende instrumenten voor de verwezenlijking van de EU-

DATUM 5 mei 2011
ONS KENMERK 237684.19680 vdv/hs
PAGINA 2 van 7

doelen voor biologische verscheidenheid en zij zijn in hun huidige vorm volkomen afgesteld op hun taak. Uw Commissie zal er daarom niet mee instemmen dat zij op dit cruciale moment van hun tenuitvoerlegging verwateren.

In dat verband heeft uw Commissie de lidstaat Nederland recent al enkele malen op haar uit die richtlijnen voortvloeiende verplichtingen gewezen, onder andere inzake de ontpoldering van de Hertogin Hedwigepolder langs de Westerschelde en de voorgenomen intrekking van het zogenaamde Kierbesluit inzake de Haringvlietsluizen, waarmee het vissoorten als de zalm weer mogelijk gemaakt wordt om vanuit zee de rivieren Rijn en Maas op te trekken. Ook in meer algemene zin heeft uw Voorzitter, de heer J.M. Barroso, bij brief van 26 oktober 2009 aan de vorige Nederlandse minister-president, J.P. Balkenende, al gewezen op de verplichtingen die uit het Europese natuurbeschermingsrecht voortvloeien.

Deze klacht heeft betrekking op een ander aspect van het Nederlandse beleid dat de huidige regering heeft aangekondigd, te weten enorme bezuinigingen (van circa 60%) op het beheer van bestaande natuurgebieden, de herijking oftewel het niet uitvoeren van belangrijke onderdelen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de gevolgen daarvan voor de biodiversiteit c.q. de gunstige staat van instandhouding van beschermde dier- en plantensoorten. Daarnaast heeft deze klacht, bij wijze van voorbeeld, specifiek betrekking op de gevolgen van het regeringsbeleid op het voortbestaan van de hamster (*Cricetus cricetus*) in Nederland. Alvorens deze klacht toe te lichten wil ik graag nader op de betekenis van de EHS in Nederland ingaan.

De Ecologische Hoofdstructuur

De EHS is geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan uit 1990 en sindsdien verschillende keren bevestigd, onder andere in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR), de kabinetsnota "Natuur voor mensen, mensen voor natuur" en de Nota Ruimte. De belangrijkste doelstelling van de EHS is behoud en herstel van de biodiversiteit conform de verplichtingen die voortvloeien uit het VN-Biodiversiteitsverdrag (1992) en mede daarop gebaseerde nadere afspraken door middel van het realiseren van een samenhangend netwerk van onderling verbonden natuurgebieden. De EHS beoogt het zekerstellen in 2020 van de condities van instandhouding voor alle in 1982 van nature in Nederland voorkomende soorten (alsmede om de teruggang van de biodiversiteit in 2010 te hebben gestopt).

De Natura 2000-gebieden die ingevolge de gebiedsbeschermingsbepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijnen speciale bescherming genieten, maken onderdeel uit van de EHS (ongeveer 45%), maar de EHS als geheel (die dus veel groter is dan alleen de Natura 2000-gebieden) moet na realisatie een samenhangend netwerk vormen. Dat is van groot belang om ervoor te zorgen dat de ingevolge die richtlijnen beschermde planten- en diersoorten in een gunstige staat van instandhouding worden gebracht en gehouden, oftewel om eveneens te voldoen aan de soortbeschermingsbepalingen uit die richtlijnen. Een belangrijke opgave van het EHS-beleid is daarom het versterken van de samenhang binnen het netwerk. Aan-

DATUM 5 mei 2011
ONS KENMERK 237684.19680 vdv/hs
PAGINA 3 van 7

vankelijk werd die samenhang vorm gegeven door de beoogde aanleg van zo'n 220 ecologische verbindingzones tussen de kerngebieden van de EHS. Later zijn deze grote aantallen subtiele verbindingzones vervangen door twaalf robuuste ecologische verbindingen tussen belangrijke en omvangrijke EHS-gebieden. Dat was volgens de Nederlandse regering van groot belang, mede in verband met de zich voordoende klimaatveranderingen. Ook volgens de derde voortgangsrapportage inzake de EHS over het rapportagejaar 2009 is de aanleg van twaalf robuuste verbindingen in de EHS (gezamenlijk 27.000 hectare) van essentieel belang voor de realisatie van de EHS als samenhangend netwerk van natuurgebieden. Zonder deze verbindingen kan er geen goed netwerk bestaan waarin diersoorten tussen de natuurgebieden kunnen migreren. Een samenhangende EHS is noodzakelijk voor het bereiken van de genoemde biodiversiteitsdoelstellingen. De robuuste verbindingen tussen de kerngebieden die zorgen voor leefgebieden van voldoende omvang en uitwisseling tussen soorten, zijn dan ook een integraal onderdeel van de EHS-realisatie, aldus nog steeds de genoemde voortgangsrapportage.

In een zeer recent op verzoek van de Tweede Kamer der Staten-Generaal onder eindverantwoordelijkheid van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en de Universiteit Maastricht (UM) uitgevoerde beleidsstudie, getiteld "Natura 2000 in Nederland. Juridische ruimte, natuurdoelen en beheerplanprocessen", wordt het belang van de EHS nog eens onderschreven (pag. 12): "De te realiseren doelstelling van de Vogel- en Habitatrictlijnen kunnen echter niet alleen met het instrument van de Natura 2000-gebieden worden gehaald. Er bestaat dus een Europeesrechtelijke noodzaak om voor de doelen relevante natuur ook buiten de Natura 2000-gebieden te beschermen en te herstellen, met name in de EHS."

Het onderwerp van deze klacht

Bij brief van 25 oktober 2010 aan de Tweede Kamer heeft de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I), dr. H. Bleker, gewezen op een aantal in het regeerakkoord aangekondigde, ingrijpende bezuinigingen op het terrein van het Nederlandse natuurbeleid. Het gaat daarbij om bezuinigingen in verband met de voorgenomen herijking van de EHS, de beëindiging van een aantal investeringen – in het bijzonder die voor robuuste verbindingzones – en om algemene korting op budgetten, onder andere voor het beheer van bestaande natuurgebieden. Bij brief van 16 februari 2011 aan de Tweede Kamer heeft de staatssecretaris de voortgang van de uitvoering van de plannen van het kabinet op het gebied van natuur en landschap nader toegelicht. Hij gaat daarbij in op een rapport van het PBL dat hij gevraagd heeft om een aantal scenario's voor de herijking van de EHS uit te werken en te beoordelen op de effecten op biodiversiteit. Het rapport van het PBL signaleert nog eens, zo geeft ook de staatssecretaris aan, dat het buitengewoon lastig is de internationale biodiversiteitsdoelen te halen. Desondanks meent de staatssecretaris als uitgangspunt te kunnen nemen dat er aanzienlijk (circa 60%) minder rijksmiddelen beschikbaar worden gesteld voor het natuurbeleid, zoals in het regeerakkoord al was aangekondigd. Waar er met de bestaande budgetten al onvoldoende middelen beschikbaar waren om het beheer van de bestaande natuur zodanig te laten plaatsvinden dat er zelfs maar voor gezorgd werd

DATUM 5 mei 2011
ONS KENMERK 237684.19680 vdv/hs
PAGINA 4 van 7

dat de ongunstige staat van instandhouding van vele soorten niet verder verslechtert, mag duidelijk zijn dat dit als gevolg van deze drastische bezuinigingen zeker niet meer mogelijk zal zijn, laat staan dat de beschermde soorten conform de Europeesrechtelijke verplichtingen duurzaam in een gunstige staat van instandhouding zullen kunnen voortbestaan. Het gevolg van het nieuwe natuurbeleid zal zijn dat algemeen in Nederland voorkomende soorten bedreigd zullen raken, kwetsbare soorten met uitsterven bedreigd zullen worden en bedreigde soorten zullen uitsterven. Het moge duidelijk zijn dat dit in strijd is met de verplichtingen die voortvloeien uit het Biodiversiteitsverdrag, de Verdragen van Bern en Ramsar en de Vogel- en Habitatrichtlijnen.

Binnen het door de staatssecretaris geformuleerde uitgangspunt heeft het PBL een aantal scenario's voor herijking van de EHS mogen onderzoeken die afgezet worden tegen ongewijzigde voortzetting van het oude beleid. Volgens de staatssecretaris meldt het rapport van het PBL dat het schrappen van robuuste verbindingen conform het regeerakkoord tot 2020 weinig ecologische problemen oplevert. Waarop die conclusie gebaseerd is, blijft echter volstrekt onduidelijk. Enerzijds wordt deze in de brief niet nader onderbouwd en anderzijds wijst het rapport van het PBL, "Herijking van de Ecologische Hoofdstructuur. Quick Scan van varianten", in een geheel andere richting.

In het rapport wordt aangegeven dat met name de (bedreigde) Rode lijstsoorten die veelal extra bescherming genieten, sinds 1997 nog aanzienlijk achteruitgegaan zijn. Ongeveer 65% van de Habitatrichtlijnsoorten heeft een dalende populatietrend en ongeveer 25% van de Vogelrichtlijnsoorten (pag. 27). De constatering van het PBL zijn dan ook niet voor tweeërlei uitleg vatbaar: "Ongeacht de keuze van instrumenten (beheer, inrichting, verwerking) zal geen van de door het ministerie van EL&I aangedragen varianten voldoende zijn om duurzaam behoud en herstel van soorten en habitattypen mogelijk te maken" (pag. 11) en "Als 75 tot 100 miljoen euro volledig wordt ingezet voor natuurbeheer binnen de EHS, kan de helft tot twee derde van de natuurgebieden worden beheerd. In overige gebieden zal de natuurkwaliteit teruglopen. Dit laat enerzijds zien dat veel natuur in Nederland, zeker bij de huidige milieu- en ruimtecondities, afhankelijk is van natuurbeheer. Anderzijds laat dit zien dat de maximaal beschikbare rijksmiddelen onvoldoende zijn om extra verslechtering tegen te houden. Die extra verslechtering geldt zeker voor beschermde soorten: 85 procent van de soorten van de VHR en typische soorten van de beschermde habitattypen laat een verslechtering zien (figuur 4.3)."

Het rapport geeft bovendien aan dat het wel mogelijk is om, zeker op de langere termijn, duurzaam behoud van beschermde soorten te realiseren: "Berekeningen van andere dan de hier gepresenteerde varianten laten zien dat met een robuustere ruimtelijke EHS aan langetermijndoelen is te voldoen (MNP 2007; Opdam & Wieringa 2011). Deze varianten liggen buiten de uitgangspunten van de herijking (bijlage 1). Uit die analyses blijkt 728.500 hectare natuur, mits aaneengesloten, voldoende te zijn om 95 procent van de internationaal zeer belangrijke natuur duurzaam te behouden" (pag. 42/43).

DATUM 5 mei 2011
ONS KENMERK 237684.19680 vdv/hs
PAGINA 5 van 7

De conclusie is derhalve dat met voortzetting van het bestaande EHS-beleid voor een zeer belangrijk deel aan de (Europees- en internationaalrechtelijke) verplichting tot behoud en/of herstel van een gunstige staat van instandhouding van beschermde dier- en plantensoorten kan worden voldaan. Daarbij is echter wel een essentiële voorwaarde dat er sprake zal zijn van een duurzaam samenhangend netwerk. Daarvan was door het vervangen van 220 subtiele ecologische verbindingzones door twaalf robuuste verbindingen al veel minder sprake, maar indien ook die robuuste verbindingen worden geschrapt, zoals de staatssecretaris thans voorstaat, is er van een netwerk geen sprake meer, laat staan dat het een duurzaam samenhangend netwerk zou zijn.

De enige reden dat Nederland niet aan de bedoelde (Europees- en internationaalrechtelijke) verplichtingen dreigt te zullen voldoen, is derhalve gelegen in de door het huidige kabinet aangekondigde herijking van de EHS, die overigens niet alleen lijkt te zijn ingegeven door bezuinigingen. Recent heeft de staatssecretaris namelijk in de Eerste Kamer verkondigd dat er ten aanzien van de EHS en Natura 2000-gebieden naar zijn vaste overtuiging, zelfs als er geen financiële noodzaak was, een absoluut inhoudelijke noodzaak was om te heroverwegen.

Nog afgezien van het feit dat een beperkt budget door het Europese Hof van Justitie niet geaccepteerd wordt als reden om geen maatregelen te nemen om de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten te bereiken (zie ook het hierboven genoemde rapport van PBL/UM, pag. 11), handelt de Nederlandse regering met de voorgenomen herijking van de EHS dus welbewust maar onnodig in strijd met de (Europeesrechtelijke) verplichting tot het stoppen van de achteruitgang van de biodiversiteit en tot het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van beschermde dier- en plantensoorten.

Das & Boom vreest dat deze handelwijze grote negatieve gevolgen zal hebben voor (ernstig) bedreigde, beschermde dier- en plantensoorten in Nederland, waarvan een aantal, zoals de hamster, de otter en het korhoen, de afgelopen jaren met behulp van speciale beschermingsprogramma's voor uitsterven behoed zijn. Na implementatie van het huidige kabinetsbeleid zal daarvan geen sprake meer kunnen zijn, zoals bij wege van voorbeeld uit de navolgende stand van zaken met betrekking tot de hamster blijkt.

Vorig jaar is het rapport "Perspectieven voor een duurzame bescherming van de hamster in Nederland" van Alterra Wageningen UR (Alterra-rapport 2022, ISSN 1566-7197) verschenen, waarin het herintroductieprogramma 2002-2010 geëvalueerd is en aanbevelingen worden gedaan voor het duurzaam in stand houden van hamsterpopulaties in Nederland (Limburg) in de toekomst. Daartoe is in de eerste plaats vereist dat het duurzaam hamsterbeheer van 550 ha wordt voortgezet, terwijl daaraan ter behoud van voldoende genetische variatie volgens Alterra nog 250 ha zou moeten worden toegevoegd. Zelfs voor de bedoelde 550 ha heeft de provincie Limburg die daarover al in januari 2011 een brief stuurde aan de

DATUM 5 mei 2011
ONS KENMERK 237684.19680 vdv/hs
PAGINA 6 van 7

staatssecretaris, nog altijd niet het benodigde budget toegezegd gekregen, zulks ondanks het feit dat ook de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB) bij brief van 9 maart 2011 bij de staatssecretaris op financiering van het hamsterbeheer via de Subsidieregeling Natuur en Landschap heeft aangedrongen. In de tweede plaats heeft de staatssecretaris inmiddels dusdanig minder financiële middelen aan Alterra ter beschikking gesteld dat zij heeft moeten besluiten om het noodzakelijke wetenschappelijk monitoringsonderzoek per direct vrijwel geheel te staken. Daardoor zal er bij gebreke van de benodigde informatie over de ontwikkelingen van de hamsterpopulaties geen adequaat beheer meer mogelijk zijn, terwijl ook de samenwerking met België en Duitsland onmogelijk zal worden. Tenslotte dreigt ook het fokprogramma op korte termijn te worden beëindigd, nu daarvoor nog slechts voor één jaar financiën ter beschikking zijn gesteld. Bovendien kan een dergelijk programma ook niet adequaat worden uitgevoerd zonder over de vereiste wetenschappelijke monitoringsgegevens te beschikken.

Als gevolg van een en ander dreigt de hamster, ondanks het succes van de afgelopen jaren, alsnog in Nederland uit te sterven, terwijl dat met relatief eenvoudige middelen kan worden voorkomen. Door niet deze vereiste maatregelen te nemen handelt de Nederlandse regering naar de mening van Das & Boom in strijd met de verplichtingen die uit het Verdrag van Bern en de Habitatrichtlijn voortvloeien.

Conclusie

Gelet op het voorafgaande verzoek ik uw Commissie namens Das & Boom om deze klacht in behandeling te nemen, gegrond te verklaren en de Lidstaat Nederland aan te spreken op haar hiervoor genoemde Europeesrechtelijke verplichtingen, zo nodig met de daartoe aan uw Commissie ten dienste staande juridische middelen. Het gaat daarbij met name om het in het kader van de herijking van de EHS schrappen van de robuuste verbindingen. Naar de mening van Das & Boom kan dat slechts gerechtvaardigd worden, indien daarvoor in de plaats alsnog de oorspronkelijk beoogde 220 subtiele ecologische verbindingzones gerealiseerd worden. Daarvan is volgens het beleid van de Nederlandse regering echter geen sprake, zodat een netwerk van natuurgebieden, laat staan een duurzaam samenhangend netwerk dat nodig is om planten- en diersoorten door middel van migratie in een gunstige staat van instandhouding te kunnen laten voortbestaan, al helemaal niet meer aan de orde is met alle rampzalige gevolgen voor deze soorten vandien.

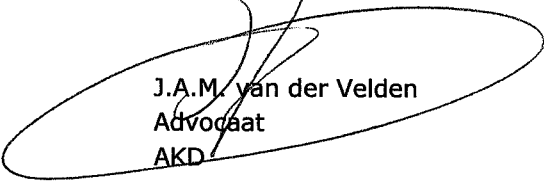
Een voorbeeld van deze rampzalige gevolgen betreft de hamster (*Cricetus cricetus*), maar helaas zijn er vele andere soorten te noemen waarvoor hetzelfde geldt. Daarom verzoeken wij u tevens om zo spoedig mogelijk de eerder opgeschorte ingebrekestellingsprocedure tegen Nederland in verband met het dreigende uitsterven van de hamster weer voort te zetten, nu blijkt dat de huidige Nederlandse regering niet de vereiste maatregelen treft om het alsnog uitsterven van de hamster in Nederland te voorkomen. In tegendeel zelfs, als gevolg van het handelen van de Nederlandse overheid zal de hamster, indien er niet op korte termijn wordt ingegrepen, zeer binnenkort alsnog uitsterven.

DATUM 5 mei 2011
ONS KENMERK 237684.19680 vdv/hs
PAGINA 7 van 7

Uiteraard zijn Das & Boom en ik desgewenst graag bereid om deze klacht nader toe te lichten en/of om u van nadere informatie daarover te voorzien.

Graag ontvang ik van u een ontvangstbevestiging en word ik van de verdere gang van zaken op de hoogte gehouden.

Hoogachtend,

J.A.M. van der Velden
Advocaat
AKD

Tevens per e-mail:
Janez.Potocnik@ec.europa.eu
nature@ec.europa.eu